

Willem Eegdeman met nadruk door verscheidene gevangenen, vooral ook door maatschappelijk vooraanstaanden onder de strafgijzelaars, gezegd dat zij beiden na de bevrijding ter verantwoording zouden worden geroepen en dat men hun doen en laten in Vught nauwlettend zou gadeslaan. Die waarschuwingen hadden effect: Hurkmans en Eegdeman lieten in Vught over het algemeen de mishandelingen na waarvoor zij in Amersfoort berucht waren geweest, zij het dat Eegdeman, toen hij eenmaal *Blockältester* geworden was¹, nog wel eens trappen uitdeelde.

Lennertz had, nog voor hij afgezet werd, een deel van de Duitse *Kapo's* door Nederlandse vervangen; hij had dat kunnen doen doordat de kamp-SS gevoelig was voor zijn argument dat die *Kapo's* zich door hun nachtelijke escapades in het *Frauenlager* onmogelijk hadden gemaakt – vermoedelijk heeft die vervanging dus in juni of begin juli '43 plaatsgevonden, want het *Frauenlager* werd pas in mei in gebruik genomen. Na enige tijd werden de afgezette *Kapo's* (zij hadden zich als groep bijzonder gehaat gemaakt) in een aparte barakvleugel geconcentreerd. 'Zij hadden echter', aldus K. Hofman, 'inmiddels in Vught zoveel 'georganiseerd' dat er hele wagens nodig waren om hen te verhuizen. Kasten, stoelen, gebedskleden van de Joden, ja van alles hadden zij verzameld'² – die goederen hadden de Joden 'uit de provincie' bij zich gehad die in april in het *Judendurchgangslager* opgenomen waren.

'Hurkmans' (wij willen wat David Koker eind september '43 over hem schreef, hier aanhalen³)

'is . . . een fraaie figuur. Een lange gezette man, met een grote roodgestoofde kop, die hij altijd als een geknakte bloemknop omlaag laat hangen. Daarin donkere spleet oogjes en taal die geen Hollands en geen Duits is. Hollands zijn de uitspraak, de obscuriteiten en de 'geest' erachter, Duits een groot deel van zijn woorden. 'En doen jullie dat niet, dan wordt in de toekomst alles beslagnaamt. Die blokoudsten dienen op te letten dat het aantreden bij het appèl onder roeie gaat. Jullie doen jullie bekken open als je ze dicht moet houden en houdt ze dicht als je ze open moet doen. Als jullie op appèl staan, dan sta je niet te roken en niet te praten, dan sta je niet met die handen aan je kloten, dan kijk je je voorman in zijn nek en je houdt je smoel. Begrepen?' '*J'wohl!*', zegt het koor van heftelingen. 'Je moet maar eens begrijpen, dat je hier niet voor je plezier bent.' Nu jubelt de vergadering, of 'goed zo Jan', of 'zet hem op'. En Jan heeft groot plezier als er niemand kijkt.⁴ Soms, wanneer we 's avonds één stonde staan, zoals hij het noemt,

¹ Hij werd eind mei '44 *Blockältester* van de quarantaine-barak. ² K. Hofman: 'Verslag', p. 46. ³ Enkele aanhalingstekens hebben wij ter verduidelijking ingevoegd. ⁴ D.w.z.: als er geen kamp-SS'er kijkt.